THE HEBREW JOURNAL

דער אידישער זשורנאל

THE HEBREW JOURNAL
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
542 DUNDAS ST. WEST. Telephone Trinity 6830-6831
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.

Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913

Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents

דער ארץ ישראל סכסוך און דער האאגער טריבונאל

אין דער אלגעמיינער פראטעסט־באוועגונג געגען ענגלאנד'ס ווייסען פאפיר, איז צו באריסען איין זאך, דאס וואס די פראטעסטען קומען ניט נאר פונ'ם אידישען צד, נאר אויך פונ'ם ניט־אידישען צד, פון ענגלענדער גופא. צווישען זעלכע עס געפינען זיך מאנכע פון די פראמינענטסטע ענגלישע וואר־פירער. און אין זייערע פראטעסטען זאגען זיי זיך ארויס גאנץ שארף געגען הארד פאספיעלד'ס האנדלונג.

מיר האבען שוין אין אינזער נייעס־אפטיילונג איבערגעגעבען וועגען דעם, אז צוויי פון די פראמינענטסטע אדוואקאטען אין ענגלאנד, סער דושאן סיימאן און וויקאנט הייל־שאם, זענען ארויסגעקומען מיט דער פאדערונג, אז דער "ווייסער פאפיער" זאל איבערגעגעבען ווערען צום האאגער גערינט פאר אנטשיידונג. צי עס איז לעגאל אדער ניט. די דאזיגע פאדערונג האט בען לי געשטערט אין א בריעף געדרוקט אין דער לאנדאנער "טיימס". אין זיי ווייזען אן אויף א רייע פונקטען. מיט וועלכע זיי באגרינדען זייער פאדערונג.

זוען מיר האבען עס איבערגעגעבען אין אינזער נייעס־אפטיילונג, האבען מיר איבערגעגעבען בלויז די נייעס זיי דערפון. מיר האבען אבער יעצט באקומען דורך קייבעל דעם פולען טעקסט פון זייער בריעף. און עס ווארפט ניי ליכט. דערקלערט, אזוי צו זאגען געניעיר, זייער פאדערונג.

צווישען אנדערעס שרייבען אינ'ם בריעף די צוויי פראמינענטע ענגלישע יוריסטען:

"מיר פארגלייכען דעם געצטען "ווייסען פאפיער" מיט די באדינגונגען פון דעם מאנדאט. מיר זעען איצט ניט פאראינערערסירט אין דער דורכפירונג פון דער פאליסי פון דער רעגירונג. אבער דער מאנדאט שטעלט מיט זיך פאר אן אנזער פאקט א לענגאלע אין איך א מאראלישע פארפליכטונג. און זוען מיר זעען עס איז ענגלישע רעגירונג זאל ברעכען די דאזיגע באדינגונגען, דאן וואלט איך אנזער לאנד ארויפגעלייגט געווארען אין ערגסטע פון ברעכען דעם צוטרייען אין אין ניט אויספירען ארץ אינטערנאציאנאלע פארפליכטונגען.

"אין דער פארגעדע פון דעם מאנדאט ווערט אנגעוויזען, אז די אויפגאבע פון דעם מאנדאט איז צו פארזיכערלייכען די באדפור דעקלאראציע צו גונסטען פון דער שאפונג אין פאלעסטינע א נאציאנאלע היים פאר דעם אידישען פאלק. אין אין דער זעלבער צייט ווערט קלאר פארשטאנען, אז עס זאל ניט געטאן ווערען קיין שום זאך וואס קען פארלעצען די צווייטע אין דערלויגיגעזע רעכטע פון דער ניט־אידישער באפעלקערונג אין פאלעסטינע. דער דאזיגער ציעל ווערט לענגי אנגעוויזען אינ'ם ארטיקעל צוויי פון דעם מאנדאט. לויט וועלכען דער מאנדאט ווערט געהאלטען פאראנטוואר־טליך פאר דער באמיהונג צו שאפען אין דער אידישער נאציאנאלער היים. אזוי ווי עס ווערט אנגעוויזען אין דער פארגעדע, אין אויך צו באשיצען די צווייטע אין רעליגיעזע רעכטע פון אלע איינוואוינער אין פאלעסטינע.

"אין ארטיקעל 6 פון דעם מאנדאט ווערט געזאגט: די אדמינסטראציע פון פאלעסטינע זאל ניט פארלעצענדיג די רעכטע און די פאזיציע פון די אנדערע טיילען פון דער באפעלקערונג. דערמעגליכען די אידישע אימיגראציע אין דער גרענעטיצע פאסיגע באדינגונגען. אויב, דאריבער, די פונקטען פון דעם "ווייסען פאפיער" שטעלען מיט זיך פאר א דורכגעטראכטע דערקלערונג פון דער רעגירונג. דאן שראגען מיר פאר, אז עס זאלען אנגענומען ווערען באלדיגע שריט צו בעטען דעם ראט פון דער פעלקער ליגע. אז ער זאל אנפרעגען די מיינונג פון דעם האאגער וועלט־גע־ריכט בנוגע די פאראינטערעסירטע פראגעס. און אז די ענגלישע רעגירונג זאל ניט אנווענדען די דאזיגע פונקטען וועגען וועלכע עס ווערט געצווייפעלט, אזוי לאנג ווי דער האאגער גערינט האט זיך ניט ארויסגעזאגט צו גונסטען פון די דאזיגע פונקטען".

אין לאנדאן קומט יעצט פאר די ספעציעלע ווייזונג פון אקציאנס־קאמיטעט, און פאר אים און פאר דער אידישער אגענטור בלייבט צו באשליסען, וואס דער געקלטער שריט זאל זיין. וועט אבער קיין אנדער אויס־וועג ניט זיין, ווען דער סכסוך מיזען איבערגעבען ווערען צום האאגער טריבונאל, ווי עס פארערען עס די צוויי ענגלישע פראמינענטע יוריסטען.

א דיבטער וואס האט געלעבט אין גערטנער און געשטארבען אויפ'ן וואקזאל

ווער עס קען אביסעל די מאדערנע דייטשע ליטעראטור, דער קען געוויס רעד־נאמען פעטער הילדע. נישט אזוי פון די ווערק, וואדרום די ווערק זיינע ווערען ווייניק געלעזען. נאר מעהר פון די אומ־צעהליגע אנעקדאטען ארום דעם דאזיגע וואונדערליכען דיכטער און מענש. חיי, דעם ווערט זייער אפט ציטירט א ווארט, אדער אן אפאריזם פון פעטער הילדע: אט דאס האט ער געזאגט וועגען ליבע און וועגען פרויען און דאס וועגען קינדער, און דאס וועגען דעם, אדער וועגען יענעם דיכטער. איבערהויפט, וועגען דיכטער האט הילדע געשריבען זייער א סך קור־צע אפאריסטישע באמערקונגען. וועגען דער בארימטער דייטש־אידישער דיכטער רין עזזע לאסקער־שילער, מיט וועלכער עס האט איהם בכלל פארבונדען א פריינט־שאפט, האט ער געזאגט: זי איז א שווארצער עגל פון פאלק ישראל. אויף איר שטערען הענגט א שווארצער רימענט, דאס ווארט איהר'ס, דער שווארצער די־מענט, שניידט כסדר אין איהר שטערען און איהר טוט ווי, שרעקליך ווי, — ווער עס קען די דיכטונג פון דער לאסקער־שילער, דער וועט אפשאצען די ריכטיג־קייט פון די דאזיגע איינענטליך אומפאר־שטענדליכע ווערטער.

פעטער הילדע איז געבוירען געווארען אין יאהר 1854 און געשטארבען אין יאהר 1904. ער איז געבוירען געווארען ביי פארמערליכער פאמיליע אין באהמען א גוטע דערציהונג, און געשטארבען איז ער ווי א באריטער ריכטער, און נאך מעהר ווי א באריטער וואנדערער מיט א זאק אויף דיי פרייצעס, אויף א באנק פון פלייגענס, וואקזאלבאר הויכער בערלין. אז מיר שטעלען זיך פאר א דייטש, טראכטען מיר שטענדיג וועגען א מענש פון אדרנונג, וואס איידער ער געהט ארויס פון שטוב אין דער פרי, גיט ער זיך אריין א פרעג, צי האט ער ארץ מיט־נענומען און רעדט אפט אזוי מיט זיך א פאר מינוט — ארץ צוריעב אדרונג, אבער עס וויזט אויס, אז יעדע רעגעל מיט האבען אחרע איינגאמען. און די גרעסטע איינגאמע פון דער דייטשער „אדרונג" איז געווען פעטער הילדע. ערשטענס, פרעגט ער אין דער פרי נישט ארויסגיין פון זיין וואוינונג, ווייל ער האט דער עיקרדשע געוואוינען אין דרייסען אויף גארטען־בענק, און צווייטענס, ווייל זיין האב און גוטס פרעגט ער שטענדיג טראגען מיט זיך אין א זאק, אין דעם דאזיגען זאק, אז ער האט אין זיך נאר ווי געהאלטען א גרויס קינד און א זאדגלאז קינד, א קינד מיט דעם פנים פון א נביא. מיט א אנגער באארד אין מיט אויגען. וואס קומען כסדר אין דער וויטקייט. דערצו איז ער שטענדיג גרייט געווען צו אזאלטען א דרשה, מעג אפילו זיין אין מיטען דעם גרויסען טומער פון דער נאס. נישט געקומט דארויף. וואס עס האבען זיך גע־פונען נאך הילדע'ס טויט גוטע פריינט, וואס האבען צוזאמענגענומען אלע ווערק זיינע און האבען זיי ארויסגעגעבען אין א זאמלונג (סך־הכל זענען עס נישט מעהר ווי 4 בענדער) ווערען דאך די דאזיגע ביכער נישט פיעל געלעזען, ווייל אין זיי הערשט א שרעקליכער כאאס. און די דאזיגען זיינע יענען איינענטליך גע־זאמעלטע אפאריזמען. אגב, איז הילדע געווען אז אנהענגער פון סאציאליזם, און איינער פון זיינע דאמאנען חייסט

זיי דעמיסיע אלס פרעזידענט פון דער ארגאניזאציע איז ניט געקומען פלוצ־לונג. באלד נאך די געשעהענישען איז צפה אין אין חברון האט ער שוין אנגע־אנגען צו צווייפלען וועגען דער עהרלי־כער און ערנסטער באציהונג צו דעם מאנ־דאט. ער האט דאן געוויזט דעמיסיאני־רען, נאר דאן האט איהם מעקדאנאלד גע־זאגט אז עס איז אן עולה ער זאל אוועק־נעהן, און האט איהם פארזיכערט, אז די ארבייטער רעגירונג איז דער גרעסטער פריינט פון דעם ציוניסטישען אידעאל. באלד נאך דעם האט מעקדאנאלד ער־קלערהט דער פעלקער ליגע, אז די אר־בער קענען ניט רעבענען אויף קיין שום האנצעסיעס, ווייל זעלבסט־פארשטענד־ליך וועט די רעגירונג ניט געבען קיין פריעמיע פאר פאגראמען!

האבען זיך אנגעפאנגען די קונצען מיט דער שאו קאמיסיע, וועלכע האבען ווייצמאנ'ען באוואוגען נאך אמאל צו א דאריקאלען שריט. ער האט פארגעשלא־גען אן ערנסטע קאמיסיע פון גרויסע מענ־שען מיט א גרויסען פאליטישען אר־שטאנד. דעם פארשלאג האט געמאכט אפיציעל לאיד דזשארדזש, באלפור און גענעראל סמוטס. אנשטאדט דעם האט מען באשלאסען צו שיקען איין מענשען מיט אריזיסען אויטארעטעט.

מען האט זיך געאיינגעט אויפ'ן גע־נעראל סמוטס. איז ווידער געקומען דאס קאלאניאל מיניסטעריום און באשטימט פאר דער מיסיע ניט גענעראל סמוטס נאר דעם מיסטער האפ־סימפסאן, א מענ־שען וועלכער איז זעלבסטארשטענדליך פון דער זעלבער כנסיא, און וואס האט ניט אזא גרויסע התפעלות פונ'ם ציוניס־טישען אידעאל. אין דער אפוועזענהייט פון ווייצמאנ'ען האבען די מיטגלידער פון דער עקזעקוטיווע ערקלערהט, אז זיי האב־בען קיין צוטרוען צו סימפסאנען, נעגען וואס ווייצמאן האט פראטעסטירט. דארך פאס־פעלד האט פארשפראכען ווייצמאנ'ע צו פארשאפען איהם א מעגליכקייט צ טרעפען זיך מיט סימפסאנ'ען אין לאנ־דאן, פאר זיין אפרייזע נאך ארץ ישראל. ווייצמאן איז ספעציעל געקומען פון זיין אורלויב. און דער קראנאיל אפיס האט זיך באנעבענונג ניט פארארדענט. נאך א זעהר ערנסטען געשפרעך מיט דער רעגי־רונג, אין וועלכען עס האבען זיך אויך באטייליגט אנדערע גרויסע אידישע פער־זענלעכקייטען, האט ווייצמאן שטארק אנ־נעגריפען די רעגירונג און איבערהויפט פאספיעלד'ן, און האט זיך פאקטיש ענט־צאגט פון ווייטערע אונטערהאנדלונגען מיט דעם קאלאניאל אפיס.

דאן איז רוטענבערג ארייגגעטרעטען אין דער פאליטישער ארבייט. פון דער מיסיאנירען, האבען דאך, ווייצמאנ'ס נאר ענטע אנהענגער איהם אפגעהאלטען. נו, איז געקומען די געשיכטע מיט דעם צוי־רעק נעהמען די באשטימטע סערטיפיקא־טען פאר 2900 חלוצים אויף ארייננפאה־רען קיין ארץ ישראל.

די גאנצע אידישע וועלט האט פראנ־טעסטירט. ווייצמאן האט פאקטיש אויפ־געהערט צו האבען באציהונגען מיט דעם קאלאניאל אפיס, און דערויף איז פאס־פיעלד ארויסגעטרעטען מיט אן ערקלערונג אין איינטערוויו צו אן אמעריקאנער אידי־שער צייטונג. דער קאלאניאל מיניסטער האט דארט דערקלערהט, אז ווייצמאן איז ווהר נערוועשאיש, און אז אויף אן אמת'ן זיל אונז קיינער ניט פאשטעלען אונזער לעבען אין ארץ ישראל. אויף דעם האט ווייצמאן ניט געענטפערט, נאר ער'לאזט מעגליך כדי צו מאכען מעגליך די דעאלי־זירונג פון אונזער אידעאל. ווייצמאן האט דעמאלט געגאנגען אלס הקדמה צו זיין דעקלאראציע, אז ער וועט זיך באלד זיי־ווערליכקייט האט די "ערקלערונג ארויס־גערופען זעהר א שארפען קריטיק, ער האט אבער אלץ געטאן, אום צו צייגען, אז די אלע טענות פון די שונאי ישראל אז ענג־לאנד האט זיך ניט פארפליכטעט צו מאר־כען א אידישע מולכה אין ארץ ישראל זענען אן א שום גרונד.

נו איז ווייצמאן צוריק געקומען קיין לאנדאן און האט זיך נעהענטער באקאנט מיט די באריישענגען צו דער רעגי־רונגס דעקלאראציע, וועלכע האט גע־דארפט ערשיינען צווישען 17 און 21 אקטאבער. דער טאג פון דער דעקלאראר־ציע און די מיטלען, אויך די, וואס סימפ־סאן האט פארגעשלאגען זענען אזעלכע, אז ווייצמאן האט געמוזט געגען דעם ווי־לען פון א סך פארדרינגע ציוניסטען דער־לאנגען זיין דעמיסיע. די ענטוישונגען וועלכע ווייצמאן האט איבערגעלעבט פון פערציג טויזען ציוניסטען זיין דער דעקלאר־ראציע פון באלפור זענען געווען אזוי גרויס, אז ער איז פון כל סוף פארצווייי־פעלט געווארען בנוגע דער עהרליכקייט און דער נצחון וועט קומען.

צו שטעהט אויך עסטרייך פאר א אן אנטיסעמיטישע אפענסיווע?

פון מ. א. טענענבלאט

דאס קליינע, אבער געאגראפיש אין מאמע מיטען שטעט פונקט פון אייראפא געלעגענע עסטרייך איז פולגלינג ארויס אין א פאליטישען תוהו ובהו. איבער נאכט איז געפאלען דער ריבעראר אקסעריוואט־ווער בונדעסקאנצלער דר. יואהאן שאבער מיט זיין אזוי גערופענער אדרדנונגס רע־גירונג און אויף איהר ארט איז געקומען א ריין קריסטליך סאציאלע מינאריטעט רעגירונג מיט צוויי באקאנטע אנטיסעמי־טישע היימוועהרען פיהרער אלס מיניס־טארען אין די וויכטיגסטע רעסארטס פון אינערער פאליטיק: פירשט שטארהעמ־בערג אלס אינערן מיניסטער און דר. מאקס „סאציאליסטען".

הילדע פלעגט שרייבען אויף אלץ, אויף וואס עס האט זיך נאר געלאזט, נישט זעלטען פלעגט ער שרייבען אויף אויף וויטלאפיקרטע בענק אין די גערט־נער, אויף וועגען אין וואקזאלען, וואו ער פלעגט וואוינען אין דעמעדיגע טע־אבער דער גרעסטער קוריאז זענען זיינע מאנוסקריפטען. די דאזיגע מאנוסקריפ־טען איז פארא א פאפיר, וואס איז באר־שריבען צוערשט אין גלייכע שורות, שפע־טער איז אויף די זעלבע שורות געשריבען געווארען אין דער בריים, שפעטער איז אויף די זעלבע שורות ווידער געשריבען געווארען אין דער קרים מיט וואלטען נישט געוואוסשען דעם ריכטער צוטרעפען זיך מיט א זעצער, וואס מען האט געהייסען זעצען פון אזא "מאנו־סקריפט".

אין הילדע'ן האט מען געשאצט אין דער ערשטער רייע א ריכטער, וואס פארזייערליכט זיין ריכטונג אין לעבען, דערפון נעמט זיך זיין גרויסע באליבט־הייט אין דער דייטשער ריכטער־וועלט פון זיין צייט.

געצליך אן נעטר־מיטלען, אן נוטע שיד, אין לחלוטין אן א חוט, האט היי־לדע דורכגעגאנדערט נאנץ אייראפא אין פלעגט כסדר ארומגאנדערן איבער דייטשלאנד. דער עיקר פלעגט ער וואנ־דערען צו פוס. אין א שיינער מאי־נאכט איז איהם אמאל פולגלונג קאלט געווא־רען, ער איז אריין אין א וואקזאלבאר אין איז געלעגען א גרויסער זאק אנגעפילט מיט מאנוסקריפטען, מיט פארדאריבע שטיקלאך בריוט, מיט שמוציגע וועש און מיט בריעף פון די באריהמטסטע דייטשע ריכטער פון זיין צייט.

מאקע "סאציאליסטען".

אויפ'ן וואקזאל

א דיבטער וואס האט געלעבט אין גערטנער און געשטארבען אויפ'ן וואקזאל

ווער עס קען אביסעל די מאדערנע דייטשע ליטעראטור, דער קען געוויס רעד־נאמען פעטער הילדע. נישט אזוי פון די ווערק, וואדרום די ווערק זיינע ווערען ווייניק געלעזען. נאר מעהר פון די אומ־צעהליגע אנעקדאטען ארום דעם דאזיגע וואונדערליכען דיכטער און מענש. חיי, דעם ווערט זייער אפט ציטירט א ווארט, אדער אן אפאריזם פון פעטער הילדע: אט דאס האט ער געזאגט וועגען ליבע און וועגען פרויען און דאס וועגען קינדער, און דאס וועגען דעם, אדער וועגען יענעם דיכטער. איבערהויפט, וועגען דיכטער האט הילדע געשריבען זייער א סך קור־צע אפאריסטישע באמערקונגען. וועגען דער בארימטער דייטש־אידישער דיכטער רין עזזע לאסקער־שילער, מיט וועלכער עס האט איהם בכלל פארבונדען א פריינט־שאפט, האט ער געזאגט: זי איז א שווארצער עגל פון פאלק ישראל. אויף איר שטערען הענגט א שווארצער רימענט, דאס ווארט איהר'ס, דער שווארצער די־מענט, שניידט כסדר אין איהר שטערען און איהר טוט ווי, שרעקליך ווי, — ווער עס קען די דיכטונג פון דער לאסקער־שילער, דער וועט אפשאצען די ריכטיג־קייט פון די דאזיגע איינענטליך אומפאר־שטענדליכע ווערטער.

פעטער הילדע איז געבוירען געווארען אין יאהר 1854 און געשטארבען אין יאהר 1904. ער איז געבוירען געווארען ביי פארמערליכער פאמיליע אין באהמען א גוטע דערציהונג, און געשטארבען איז ער ווי א באריטער ריכטער, און נאך מעהר ווי א באריטער וואנדערער מיט א זאק אויף דיי פרייצעס, אויף א באנק פון פלייגענס, וואקזאלבאר הויכער בערלין. אז מיר שטעלען זיך פאר א דייטש, טראכטען מיר שטענדיג וועגען א מענש פון אדרדנונג, וואס אויידער ער געהט ארויס פון שטוב אין דער פרי, גיט ער זיך אריין א פרעג, צי האט ער ארץ מיט־נענומען און רעדט אפט אזוי מיט זיך א פאר מינוט — ארץ צוריעב אדרדנונג, אבער עס וויזט אויס, אז יעדע רעגעל מיט האבען אחרע איינגאמען. און די גרעסטע איינגאמע פון דער דייטשער „אדרדנונג" איז געווען פעטער הילדע. ערשטענס, פרעגט ער אין דער פרי נישט ארויסגיין פון זיין וואוינונג, ווייל ער האט דער עיקרדשע געוואוינען אין דרייסען אויף גארטען־בענק, און צווייטענס, ווייל זיין האב און גוטס פרעגט ער שטענדיג טראגען מיט זיך אין א זאק, אין דעם דאזיגען זאק, אז ער האט אין זיך נאר ווי געהאלטען א גרויס קינד און א זאדגלאז קינד, א קינד מיט דעם פנים פון א נביא. מיט א אנגער באארד אין מיט אויגען. וואס קומען כסדר אין דער וויטקייט. דערצו איז ער שטענדיג גרייט געווען צו אזאל־טען א דרשה, מעג אפילו זיין אין מיטען דעם גרויסען טומער פון דער נאס. נישט געקומט דארויף. וואס עס האבען זיך גע־פונען נאך הילדע'ס טויט גוטע פריינט, וואס האבען צוזאמענגענומען אלע ווערק זיינע און האבען זיי ארויסגעגעבען אין א זאמלונג (סך־הכל זענען עס נישט מעהר ווי 4 בענדער) ווערען דאך די דאזיגע ביכער נישט פיעל געלעזען, ווייל אין זיי הערשט א שרעקליכער כאאס. און די דאזיגען זיינע יענען איינענטליך גע־זאמעלטע אפאריזמען. אגב, איז הילדע געווען אז אנהענגער פון סאציאליזם, און איינער פון זיינע דאמאנען חייסט

דזי אזדי איז געקומען צו דר. ווייצמאנס דעמיסיע?

פון הלל ולאטאפאלסקי

א דיבטער וואס האט געלעבט אין גערטנער און געשטארבען אויפ'ן וואקזאל

צו שטעהט אויך עסטרייך פאר א אן אנטיסעמיטישע אפענסיווע?

דער ארץ ישראל סכסוך און דער האאגער טריבונאל

דער אידישער פאפיער

דזי אזדי איז געקומען צו דר. ווייצמאנס דעמיסיע?

צו שטעהט אויך עסטרייך פאר א אן אנטיסעמיטישע אפענסיווע?